

науочної статті) з допомогою мови науки. Так як розглядається текст, який виступає в якості способу представлення наукової інформації, результатів досліджень, - виходять два важливі пункти: описання змісту теоретичних передположень дослідження і вміння представити їх дослідником. Акцентується, що важливим фактором є метамова представлення наукової роботи. Проблема написання анотації, резюме, наукового тексту, розділів дисертаційного дослідження окреслює його основні компетенції: здатність виконувати завдання по лексиці і граматиці, писати реферати, робити презентацію своєї роботи.

Ключеві слова: дискурс, науковий текст, іноземна мова науки, аспіранти, компетенції, дисертаційне дослідження.

Zirka V. Scientific Discourse: Postgraduates' Training to Creating of Scientific Quality Text. The concepts relating to the English language for post graduates, academic language, scientific discourse and text are examined in the article. The paper deals with some aspects of post graduates' training to create the text (including an annotation to a scientific article) with the help of an academic language. Since the text acts as a way of presenting scientific information, research results, so far two important items of it are derived: a description of theoretical assumptions' contents of the research and its representation by the researcher. It is emphasized that the important factor is the meta-language representations of scientific work. The problem of writing an annotation, summary, scientific paper, thesis, parts of dissertation research outlines its core competencies: ability to perform tasks on vocabulary and grammar, write abstracts, make presentation of their work.

Key words: discourse, scientific text, foreign academic language, postgraduates, competencies, thesis.

УДК 378.091.12:005.962.131

Роман Ільницький, Наталія Процишин –
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ)

Зміст підготовки аспірантів у вищих навчальних закладах України

У статті аналізуються проблеми змісту підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації в вищих навчальних закладах України протягом другої половини ХХ – початку ХХІ ст. На підставі нормативно-правової бази щодо змістового компоненту підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів у ВНЗ України робиться висновок про еволюцію основних складових цієї підготовки, а саме навчально-наукової роботи та практичної підготовки.

Ключові слова: підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації, аспірантура, вищі навчальні заклади.

Постановка наукової проблеми та її значення. З огляду на те, що Україна стала учасником Болонського процесу (2005), перед нею постала проблема модернізації інститутів аспірантури та докторантури [3; 5; 20]. Все це спричинило у наукових колах дискусію про необхідність удосконалення системи підготовки й атестації наукових і науково-педагогічних кадрів. На нашу думку, не можна сліпо копіювати зарубіжні моделі системи підготовки й атестації наукових і науково-педагогічних кадрів без урахування національних традицій в освіті та науці, оскільки це загрожує небажаними наслідками.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Спроби опису змісту підготовки наукових кадрів на основі вивчення філософських, історичних, науково-педагогічних джерел і архівних матеріалів зроблені у дослідженнях Б.Д. Лебіна [4], С.В. Конової [2], Л.С. Лобанової [5]. Окремі питання підготовки наукових кадрів висвітлювалися в роботах А.В. Філатової [19], Н.О. Органової [13]. Однак, системного вивчення змісту підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у ВНЗ не проводилося.

Мета і завдання статті. Мета дослідження полягає у комплексному вивченні змісту підготовки наукових кадрів у вищих навчальних закладах України упродовж другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Слід зауважити, що принципи і зміст підготовки науково-педагогічних кадрів у ВНЗ не залишалися незмінними і визначалися соціально-економічними умовами життя суспільства, провідною ідеологією, рівнем розвитку науки та техніки.

Підготовка аспіранта за Положенням 1950 року проводилася за трьохрічним індивідуальним планом, який складався завідувачем кафедри та затверджувався після обговорення на Раді інституту директором інституту. Індивідуальний план складався з розрахунку 30-годинного навантаження на тиждень (6 днів). Основним змістом науково-навчальної роботи аспіранта була самостійна науково-дослідна та педагогічна роботи аспіранта, що завершувалася захистом дисертації на ступінь кандидата наук. В індивідуальних планах аспірантів не менше 75% часу було відведено на спеціальні предмети і лабораторну роботу [6, с. 2-6].

Зміст підготовки складався з таких видів роботи:

а) теоретичні заняття з однієї із соціально-економічних дисциплін, зокрема, з політичної економії, яка була введена в зміст підготовки аспіранта 12 червня 1942 року наказом Всесоюзного комітету у справах вищої школи при РНК СРСР «Про введення з початку 1942/43 н. року викладання курсу політичної економії у вищих навчальних закладах». У ньому сказано, що обсяг цього курсу складав 140 годин (90 лекційних та 50 семінарських) [8, с. 6];

б) теоретичні заняття з іноземної мови в обсязі не менше 240 годин. Було також запропоновано організувати для бажаючих факультативне вивчення іноземних мов. Згідно з Наказом Міністерства вищої освіти СРСР №67 від 15 липня 1949 року «Про заходи щодо поліпшення викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах», слід було «привчати студентів та аспірантів критично ставитися до досліджуваної літератури іноземною мовою, показувати перевагу радянської науки і культури над буржуазною наукою і культурою» [2, с. 56]; залежно від рівня підготовки аспіранти розподілялися на групи (по 5-6 осіб) для вивчення і удосконалення іноземних мов тривалістю до двох років. Заняття проводилися два рази на тиждень по дві години.

в) теоретичні заняття зі спеціальних дисциплін у вибраній аспірантом науковій області та суміжних областях науки. Вони включали вивчення наукової літератури, підготовку письмових рефератів і доповідей, представлення їх на обговорення кафедри (відділу, сектору, лабораторії) та аспірантських наукових конференцій.

г) участь у методичній роботі кафедри, відвідування лекцій, консультацій та лабораторних занять найбільш досвідчених професорів та викладачів з метою покращення педагогічної складової підготовки аспіранта.

д) педагогічна робота за спеціальністю, починаючи з другого року навчання з оплатою не більше 50 % ставки асистента;

е) самостійне виконання науково-дослідної роботи, пов'язаної з темою дисертації, починаючи з першого року навчання;

є) проходження науково-виробничої практики після першого року підготовки, яка була введена, починаючи з 1948 року, відповідно до наказу Міністерства вищої освіти СРСР №202 від 17.02.1948 р. в індивідуальних планах аспірантів, особливо для аспірантів спеціальних кафедр, які не мали виробничого стажу з даної спеціальності [9, с. 6–9].

ж) підготовка і захист дисертації.

У Постанові Ради Міністрів СРСР №468 від 27 травня 1961 року «Про покращення вивчення іноземних мов» була поставлена задача щодо продовження удосконалення роботи кафедр щодо методики викладання іноземних мов для аспірантів. Особлива увага зверталася на розмовний рівень [16, с. 74].

У Положенні про аспірантуру 1962 року передбачався поділ індивідуального плану аспіранта на 2 розділи – власне підготовка дисертації та підготовка аспіранта до педагогічної роботи. На відміну від змісту роботи у попередній редакції додатково вводився пункт, який стосувався самостійного проведення навчальних занять (не менше 2-х пробних лекцій). Було поточено також об'єм педагогічної роботи за фахом, починаючи з другого року навчання, з оплатою не понад 50 % ставки асистента, але не більше 6 годин на тиждень [15].

Третє уточнення стосувалося педагогічної практики аспірантів, яка складалася з практики в середній школі на I курсі; з асистентської практики у ВНЗ на II курсі; доцентської практики у ВНЗ на III курсі.

Шкільна практика аспіранта на I курсі включала безпосереднє ведення занять у класі; допомогу викладачеві в конкретизації навчальних програм; участь у педагогічній та педолого-психологічній практиці студентів з окремих дисциплін за належністю (перегляд конспектів, присутність на пробних уроках, їх розбір); проведення педолого-психологічних та педагогічних досліджень в середній школі за спеціальним завданням; постановку дослідної роботи для проведення будь-якої теми; збирання матеріалу з курсу методики викладання відповідного навчального предмета в школі; проведення семінарів для викладачів і т.д.

Робота в школі проходила під керівництвом і контролем наукового керівника. У виконанні цієї роботи аспірант звітував перед науковим керівником, на відповідній кафедрі, перед деканом факультету (залежно від виду роботи і на шкільній раді). На керівництво шкільною практикою виділялося від 20 до 30 годин на рік, навантаження аспіранта – від 80 до 90 годин на рік.

Асистентська практика в педагогічному інституті на II курсі проходила за двома етапами: 1-й етап – відвідування занять (лекцій, семінарів, практикумів і т.п.) наукового керівника та інших найбільш кваліфікованих членів кафедри, участь в організації та проведенні занять (матеріальне обладнання лекцій, підготовка та проведення демонстрацій, підготовка лабораторних завдань і робіт і т. д.), перевірка студентських робіт і надання студентам допомоги в їх самостійній роботі; 2-й етап – самостійна робота в якості асистента з проведення просемінарських, семінарських і лабораторних занять під керівництвом свого наукового керівника або іншого члена кафедри, проведення педагогічного дослідження в педагогічному інституті за однією з програмно-методичних проблем навчальної роботи педагогічного інституту.

На керівництво асистентською практикою виділялося 30 годин, навантаження аспіранта не повинно було перевищувати 4 годин на шість днів.

Доцентська практика на III курсі проводилася аспірантом самостійно. Науковий керівник тільки консультував, здійснював контроль та облік.

Постановою кафедри аспіранту доручалося проведення або цілого курсу, або окремого розділу курсу, включаючи сюди і лекційну частину та проведення семінару. Аспірант, допущений до доцентської практики, зобов'язаний у присутності декана, наукового керівника та членів кафедри прочитати пробну лекцію і провести пробне заняття зі студентами.

Такий зміст підготовки аспірантів залишався практично незмінним протягом 1962–1987 рр. Однак в Інструктивному листі від 24 червня 1974 р. №40 «Про норми часу на підготовку аспірантів з курсу політичної економії» Міністерство вищої і середньої освіти СРСР рекомендувало керуватися наступними нормами навчального часу: лекційні потоки створювалися при наявності не менше 10 аспірантів; для читання лекцій на одному потоці відводилося 50 годин; на проведення семінарських занять в одній групі – 60 годин [10, с. 25].

У 80-х рр. вийшла низка урядових постанов, націлених на підвищення ефективності підготовки науково-педагогічних кадрів. Зокрема, у зв'язку з початком вдосконалення господарського механізму в Україні, прийняттям Закону СРСР про державне підприємство (об'єднання), Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 13 березня 1987 р. №327 було анонсовано перебудову підготовки наукових кадрів, розглядаючи її як невід'ємну частину єдиної системи безперервної освіти в країні [17, с. 85.]. Саме цією постановою вперше було введено поняття «безперервної освіти». Також вказувалося на те, що формувати тематику наукових досліджень аспірантів потрібно виходячи з потреб розвитку народного господарства, науки і культури на основі планів наукових досліджень, затверджених вузам або організаціям, що здійснюють підготовку кадрів через аспірантуру. Особливу увагу приділяли підготовці кадрів у галузі суспільних наук. У націлювалося на викладанні

аспірантам і здобувачам курсів з педагогіки та психології. Починаючи з 1987 року обов'язковим стало вивчення економіки, обчислювальної техніки, методів математичного моделювання та інших дисциплін з урахуванням профілю підготовки аспірантів із здачею ними відповідних іспитів за місцем навчання.

З метою вдосконалення діяльності аспірантури як основної форми підготовки кадрів вищої кваліфікації до самостійної наукової і педагогічної роботи в системі безперервної освіти, підвищення рівня теоретичної та спеціальної підготовки Державний комітет СРСР з народної освіти 13 червня 1988 року ввів в дію наступні навчальні плани і програми для аспірантів і здобувачів вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ і організацій [7, с. 10-34]:

- Економіка СРСР на сучасному етапі (52 години);
- Основи педагогіки і психології вищої освіти (100 годин);
- Основи математичного моделювання (50 годин);
- Основи обчислювальної техніки (50 годин).

Таким чином, нормативним документом, що визначав методичну роботу в галузі підготовки наукових кадрів в аспірантурі і який завжди був у розпорядженні наукових установ і вузів, що готують аспірантів, було Положення про аспірантуру. На жаль, доводиться констатувати той факт, що у всіх редакціях цього документу, які діяли протягом радянського періоду, власне аспірантській підготовці було відведено лише кілька пунктів загального змісту. Питання ж організації навчання аспірантів в області їх основної спеціальності та суміжних дисциплін, проведення ними науково-дослідної роботи в рамках дисертаційної тематики, педагогічної та ідеологічної підготовки були відсутні в них практично повністю. Ці питання регулювалися Постановами та наказами і носили стохастичний характер.

Другою проблемою було те, що якщо проаналізувати всі нормативно-правові документи, які стосувалися підготовки аспірантів, то в жодному з них не вказано якими знаннями, уміннями та навичками мали володіти по закінченні аспірантури її випускники (щодо знань за фахом, то вони підтверджуються при складанні кандидатського мінімуму зі спеціальності).

До змісту підготовки аспірантів згідно індивідуального плану входила також задача кандидатських іспитів.

Інструкція про порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань від 04.04.1957 р. передбачала складання здобувачами наукових ступенів чотирьох кандидатських іспитів [1, с. 6-14]:

- а) діалектичного та історичного матеріалізму (марксистсько-ленінської філософії);
- б) дисципліни, яка є основою для спеціальності здобувача наукового ступеня;
- в) спеціальної дисципліни відповідно до обраної теми дисертації (спеціальної дисципліни, обсяг вимоги за якою встановлювався відповідно до теми дисертації кафедрою, відділом, лабораторією за місцем її підготовки або захисту);
- г) однієї іноземної мови (англійської, французької, німецької, іспанської та італійської). У тих випадках, коли для виконання дисертаційної роботи потрібне знання іншої іноземної мови, керівник установи за місцем складання іспиту, за місцем виконання дисертації може, як виняток, дозволити складання кандидатського іспиту з цієї мови.

Відповідно, такі самі кандидатські іспити присутні і в наступних Положеннях та інструкціях.

Кандидатські іспити з історії КППС, діалектичного та історичного матеріалізму, політичної економії капіталізму і соціалізму, наукового комунізму та іноземної мови здавалися за програмами, затвердженими і розробленими Міністерством вищої освіти СРСР, Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти СРСР і погодженими з ВАК СРСР, а зі спеціальних дисциплін – в обсязі відповідного аспірантського курсу за програмами, затвердженими керівником ВНЗ.

Заняття з аспірантами з філософії проводилися за змішаною програмою. Їм читалися лекції, з ними проводилися семінарські заняття, консультації, після чого вони здавали кандидатські іспити з діалектичного і історичного матеріалізму (з 1989 р. з марксистсько-ленінської філософії), як правило, наприкінці 1-го року навчання (травні-червні). Після цього протягом наступних років навчання аспірант повинен був підвищувати свій ідейно-теоретичний рівень шляхом участі в методологічних семінарах, що проводилися в масштабі навчального закладу.

Зміст філософської підготовки аспірантів поступово удосконалювався. Якщо раніше він фактично повторював вузівський курс філософії, то тепер включав у себе вивчення філософських проблем сучасної науки та її методології, причому не ізольовано, теоретично, а у зв'язку з науковою спеціалізацією аспіранта. Аспіранти мали ознайомлюватися з монографіями і статтями, присвяченим філософським питанням їх спеціальності [12, с. 6-7].

Головною складовою філософської підготовки аспірантів було цілісне вивчення основоположних творів класиків марксизму-ленізму і критика буржуазної філософії, а метою – засвоєння ними марксистсько-ленінської методології і діалектичного методу пізнання і застосування їх у науковій діяльності [13, с. 47].

Проте, 29 грудня 1975 року Рада Міністрів СРСР затвердила Постановою №1076 законодавчий акт, в якому вперше в історії атестації були введені розроблені за участю провідних наукових установ та вищих навчальних закладів і затверджені ВАК СРСР єдині програми-мінімум кандидатських іспитів з кожної із спеціальностей, за якими передбачений захист дисертацій [11, с. 12-26]. Складання кандидатських іспитів з діалектичного та історичного матеріалізму та іноземної мови допускалося в будь-якому вузі, що мав аспірантуру або право прийому до захисту дисертацій, а також при відповідних кафедрах академії наук, а зі спеціальних дисциплін – у вузах і НДІ, що мали аспірантуру, яка відповідала спеціальності здобувача.

Особи, що спеціалізувалися з іноземних мов, здавали іспити у вузах і НДІ, що мали аспірантуру з відповідних іноземних мов або право прийому до захисту дисертацій з даної спеціальності, спеціалізовану раду з правом прийняття до захисту дисертацій за цими спеціальностями.

Кандидатський іспит із спеціальної дисципліни, в тому числі і додатковий іспит з політичної економії капіталізму і соціалізму, здавався у ВНЗ і НДІ, що мали аспірантуру в цій галузі науки, як правило, за місцем майбутнього захисту дисертації або право прийому до захисту дисертацій у цій області.

Складання кандидатських іспитів, а також їх дія не були обмежені строком.

У Положенні «Про порядок присудження учених ступенів і присвоєння вчених звань» від 30 грудня 1989 р. № 1186 був введений п. 11 про те, що особи, які мають вчене звання професора або доцента, звільняються від складання кандидатських іспитів зі спеціальної дисципліни [14, с. 2-16].

Останнім пунктом в змісті роботи аспіранта і докторанта був захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата чи доктора наук. У різні часи висувалися різні критерії цих дисертацій. Відповідно до положень та інструкцій про присудження вчених ступенів у різні роки висувалися різні критерії щодо кандидатських дисертацій, зокрема вона повинна:

- містити: нові наукові та практичні висновки і рекомендації (1960, 1966); рішення частини або окремих питань великої наукової або науково-технічної проблеми, нові ідеї, нові наукові або науково-технічні результати (1972); нове рішення актуальної наукової задачі (1975); виклад науково обґрунтованих технічних, економічних або технологічних рішень, впровадження яких вносять значний внесок у прискорення науково-технічного прогресу (1989);

- повинна бути: науково-дослідною роботою (1972, 1975); науковою працею (1989);

- повинна бути виконана: під керівництвом вченого (1972); під керівництвом доктора наук (1975).

Екскурс в історію правового регулювання присудження вчених ступенів в Україні за радянської доби свідчить про те, що питання про показники наукових результатів дисертацій так і не було вирішене.

Процедура захисту дисертацій теж була вкрай бюрократизованою. Це, з одного боку, забезпечувало жорсткий контроль за тематикою та ідейним змістом наукових досліджень, особистісними якостями дослідників і поглядами дисертантів, а також підтримувало внутрігалузеву ієрархію вчених. За даними ВАК СРСР, який в той час був атестаційним органом, в 60–70-х роках в середньому відхилялося близько 30% захищених докторських і 10% кандидатських дисертацій. Крім того, ВАК мав повноваження позбавляти наукових ступенів за аморальні та антипартійні вчинки.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Протягом 1945–1991 рр. змінювався зміст підготовки аспірантів у ВНЗ України. Основним видом науково-навчальної роботи аспіранта до 1962 року була самостійна науково-дослідна робота аспіранта, що завершувалася захистом дисертації на ступінь кандидата наук.

Починаючи з 1962 року і по 1987 рік було передбачено поділ індивідуального плану аспіранта на 2 розділи – власне підготовка дисертації і підготовка аспіранта до педагогічної роботи. На відміну від змісту роботи у попередній редакції додатково вводився пункт, який стосувався самостійного проведення навчальних занять (не менше 2-х пробних лекцій), було поточено об'єм педагогічної роботи за фахом.

Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 13 березня 1987 р. №327 було анонсовано перебудову підготовки наукових кадрів, розглядаючи її як невід'ємну частину єдиної системи безперервної освіти в країні.

Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані із вивченням змісту підготовки аспірантів у ВНЗ України за часів незалежності.

Джерела та література

1. Инструкция о порядке присуждения учёных степеней и присвоения учёных званий : Решение Высшей аттестационной комиссии. 4 апреля 1957 г. // Бюллетень Министерства высшего образования СССР. – 1957. – № 8. – С. 6-14.
2. Кононова С.В. Становление и развитие государственной системы подготовки научных кадров через аспирантуру в России :1918–2004 : дисс. ... кандидата пед. наук : спец. 13.00.01/ Кононова Светлана Викторовна // Невинномысский государственный гуманитарно-технический институт. – Невинномысск, 2005. – 281 с.
3. Куценко В. Аспірантура і докторантура на порозі змін : європейський вимір / В. Куценко // Науковий світ. – 2009. – № 12 (137). – С. 2-3.
4. Лебин Б.Д. Подбор, подготовка и аттестация научных кадров в СССР. Вопросы истории и правового регулирования / Лебин Б.Д. ; отв. ред. : Д.А. Керимов. – М., Л. : Наука, 1966. – 288 с.
5. Лобанова Л.С. Система подготовки научных кадров в европейских странах и Украине. Сравнительный анализ в контексте формирования единого европейского образовательного и научного пространства [текст] : монография / Лобанова Л.С. – К. : Информ.-аналит.агентство, 2010. – 100 с.
6. О введении в действие нового Положения об аспирантуре при высших учебных заведениях и научно-исследовательских учреждениях: Приказ Министра высшего образования СССР от 25 ноября 1950 г. // Бюллетень Министерства высшего образования СССР. – 1950. – № 12. – С. 2-6.
7. О введении в действие учебных планов и программ для аспирантов и соискателей высших учебных заведений, научно-исследовательских учреждений, организаций: Приказ Государственного комитета СССР по народному образованию. 13 июня 1988 г. // Бюллетень Государственного комитета СССР по народному образованию. – 1988. – № 9. – С. 10-34.

8. О введении с начала 1942/43 уч. года преподавания курса политической экономии в высших учебных заведениях: Приказ ВКВШ при СНК СССР. 12 июня 1942 г. № 105/М // Бюллетень ВКВШ при СНК СССР. – 1942. – №3. – С. 6.

9. О мерах по улучшению подготовки научно-педагогических кадров через аспирантуру. Приказ Министерства высшего образования СССР № 202 от 17 февраля 1948 г. // Бюллетень Министерства высшего образования СССР. – 1948. – № 4. – С. 6-9.

10. О нормах времени на подготовку аспирантов по курсу политической экономии: Инструктивное письмо Министерства высшего и среднего специального образования СССР. 24 июня 1974 г. № 40 // Бюллетень МВиССО СССР. – 1974. – № 9. – С. 25.

11. О «Положении о порядке присуждения учёных степеней и присвоения учёных званий» : Постановление Совета Министров СССР. 29 декабря 1975 г. №1067; Приказ Министерства высшего и среднего специального образования СССР. 13 января 1976 г. // Бюллетень Министерства высшего и среднего специального образования СССР. – 1976. – № 4. – С. 12-26.

12. О философской подготовке аспирантов нефилософских специальностей: Инструктивное письмо Министерства высшего и среднего специального образования СССР. 23 июня 1964 г. // Бюллетень Министерства высшего и среднего специального образования СССР. 1964. № 8. С. 6-7.

13. Органова Н.О. Совершенствовать философскую подготовку аспирантов // Вестник высшей школы. – 1981. – № 2. – С. 46-49.

14. Положение о порядке присуждения учёных степеней и присвоения учёных званий : Постановление Совета Министров СССР. 30 декабря 1989 г. № 1186 // Бюллетень Государственного комитета СССР по народному образованию. – 1990. – № 6. – С. 2–16. – Режим доступа : <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sss1084.htm>.

15. Положение об аспирантуре при высших учебных и научно-исследовательских учреждениях. Утверждено 31 июля 1962 г. с изменениями от 5 июня 1968 г. и 24 ноября 1971 г. – М., 1972. – 16 с.

16. Постановление Совета Министров СССР от 27 мая 1961 г. №468 «Об улучшении изучения иностранных языков» // СП СССР. – 1961. – № 9. – С. 74.

17. Постановление ЦК КПСС и Совета министров СССР «О мерах по улучшению подготовки и использования научно-педагогических и научных кадров» от 13 марта 1987 г. № 327 // Собрание постановлений Правительства СССР. – 1987. – № 24. – С. 75.

18. Программа курса «Основы педагогики и психологии высшей школы» (для аспирантов) // Бюллетень Министерства высшего и среднего специального образования СССР. – 1982. – № 2. – С. 22-27.

19. Филатова А.В. Приоритетные направления государственной политики СССР в сфере подготовки научных кадров в 1960–1980-е гг. / А.В. Филатова // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия «История». – 2010. – № 2. – С. 31-39.

20. Чепига М. Нова концепція навчання і виховання докторантів (PhD) / М. Чепига // Вища школа. – 2008. – № 7. – С. 9–12.

References

1. Instructions on the awarding of academic degrees and awarding academic rank: decision of the Higher Attestation Commission. April 4, 1957 // the Bulletin of the Ministry of Higher Education of the USSR. - 1957. - № 8. - p. 6-14.

2. Kononov Sergey Formation and development of the state system of scientific training through graduate school in Russia: 1918-2004: disc. ... Candidate ped. Sciences: spec. 13.00.01 / Kononov Svetlana V. // Nevinnomyssky State Humanitarian-Technical Institute. - Nevinnomyssk, 2005. - 281 p.

3. Kutsenko V. Postgraduate on the threshold of change: the European dimension / Kutsenko V. // Scientific World. - 2009. - № 12 (137). - p. 2-3.

4. Leбина B. D. Selection, training and certification of scientific personnel in the USSR. Questions of history and legal regulation / BD Leбина ; holes. Ed. : YES. Kerimov. - M., L. Science, 1966. - 288 p.
5. Lobanov L. S. scientific personnel training system in European countries and Ukraine. The comparative analysis in the context of a single European educational and scientific space [text]: monograph / L. S. Lobanova - K.: Inform.-analit. agentstvo, 2010. - 100 p.
6. On the introduction of the new Regulations on postgraduate study at institutions of higher education and research establishments: The order of the USSR Minister of Higher Education on November 25, 1950 // the Bulletin of the Ministry of Higher Education of the USSR. - 1950. - № 12. - p. 2-6.
7. On introduction of the curricula for post-graduate students of higher educational institutions, research institutions, organizations: Order of the USSR State Committee for Public Education. June 13, 1988 // USSR State Committee for Public Education Bulletin. - 1988. - № 9. - p. 10-34.
8. On the introduction since the beginning of 1942/43 account. years of teaching the course of political economy at higher education institutions: Order VKVSH in SNK. June 12, 1942 № 105 / M // Bulletin VKVSH in SNK. - 1942. - №3. - S. 6.
9. On measures to improve the training of the teaching staff through postgraduate study. USSR Minister of Higher Education Decree number 202 of February 17, 1948 // the Bulletin of the Ministry of Higher Education of the USSR. - 1948. - № 4. - pp 6-9.
10. Norms of time to prepare graduate students for the course of political economy: Letter of Instruction of the Ministry of Higher and Secondary Special Education of the USSR. June 24, 1974 № 40 // Bulletin MViSSO USSR. - 1974. - № 9. - p. 25.
11. "Regulations on the awarding of academic degrees and awarding academic rank": Resolution of the Council of Ministers. December 29, 1975 №1067; Order of the Ministry of Higher and Secondary Special Education of the USSR. January 13, 1976 // the Bulletin of the Ministry of Higher and Secondary Special Education of the USSR. - 1976. - № 4. - p. 12-26.
12. On the philosophical training of graduate non-philosophical disciplines: Letter of Instruction of the Ministry of Higher and Secondary Special Education of the USSR. June 23, 1964 // Bulletin of the Ministry of Higher and Secondary Education of the USSR spetsialnogo. 1964. № 8. p. 6-7.
13. NO Organova Improve philosophical postgraduate training // Herald high school. - 1981. - № 2. - p. 46-49.
14. Regulation on the awarding of academic degrees and awarding academic titles: Decree of the USSR Council of Ministers. December 30, 1989 № 1186 // Bulletin of the USSR State Committee for Public Education. - 1990. - № 6. - p. 2-16. - Access: <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sss1084.htm>.
15. Regulations on postgraduate study at higher education and research institutions. Approved 31 July 1962 as amended on June 5, 1968 and November 24, 1971 - Moscow, 1972. - 16 p.
16. The USSR Council of Ministers Resolution dated May 27, 1961 №468 «On the improvement of foreign language learning" // JV USSR. - 1961. - № 9. - p. 74.
17. Resolution of the CC CPSU and the USSR Council of Ministers "On measures to improve the training and use of scientific-pedagogical and scientific personnel" from March 13, 1987 № 327 // Meeting of the decisions of the USSR government. - 1987. - № 24. - p. 75.
18. The course "Fundamentals of the Higher School of Pedagogy and Psychology" (for graduate students) // Bulletin of the Ministry of Higher and Secondary Special Education of the USSR. - 1982. - № 2. - p. 22-27.
19. Filatov AV Priority directions of the state policy of the USSR in the field of research training in the 1960-1980-ies. / AV Filatov // Bulletin of Russian Peoples Friendship University. "History" series. - 2010. - № 2. - p. 31-39.
20. M. Chepyha new concept of training and education doctoral (PhD) / M. Chepyha // High School. - 2008. - № 7. - p. 9-12.

высших учебных заведений Украины на протяжении второй половины XX – начала XXI века. На основании нормативно-правовой базы для содержательного компонента подготовки научных и научно-педагогических кадров в вузах Украины делается вывод об эволюции основных составляющих этой подготовки, а именно учебно-научной работы и практической подготовки.

Ключевые слова: подготовка научных кадров высшей квалификации, аспирантура, высшие учебные заведения.

Protsyshyn N., Ylnytskyy R. Content of highly qualified scientific staff training in higher educational institutions of Ukraine

The problems of highly qualified scientific staff training content in higher educational institutions of Ukraine during the second half of the XX – early XXI century are analyzed in the article. On the basis of the legal and regulatory system of scientific and teaching staff training content component in higher educational institutions of Ukraine there is made a conclusion on evolution of the main components of this training, namely teaching and research work and practical training.

Keywords: highly qualified scientific staff training, postgraduate study, higher educational institutions

УДК 378.1

Оксана Ковальчук –
Академія рекреаційних технологій та права (м. Луцьк)

Готовність нового фахівця до забезпечення якості європейських стандартів вищої освіти

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню готовності нового фахівця до забезпечення якості європейських стандартів вищої освіти та проаналізовано пріоритетні його характеристики. Обґрунтовано поняття «готовність», «європейський стандарт», «новий фахівець», «забезпечення якості європейських стандартів».

Ключові слова: готовність, новий фахівець, європейський стандарт вищої освіти, забезпечення якості європейських стандартів.

Постановка наукової проблеми та її значення. Освітня реформа України, спрямована на ринкові перетворення та інтеграцію в єдиний Європейський простір вищої освіти, передбачає нові вимоги до професійної підготовки фахівців. Ефективність їх виконання пов'язана з модернізацією вищої освіти, що здійснюється на засадах демократизації, гуманізації в межах Болонського процесу та передбачає реалізацію положень Бернської декларації (2005), проекту Тюнінг, стратегії Євросоюзу «Європа – 2020». Ключовими аспектами євроінтеграції вітчизняної освіти згідно з вимогами зазначених документів є інноваційність, гнучкість, мобільність освітніх систем.

Глобалізація світу супроводжується стійким зростанням уваги до якості та конкурентоспроможності вищої освіти. Суспільство, яке бачить себе забезпеченим і щасливим, духовним і багатим, успішним і справедливим, стоїть перед завданням формування готовності нового фахівця, педагога, який виховує нові покоління європейців, здатних жити в спільному Європейському домі в повазі, порозумінні і співпраці на основі таких загальнолюдських цінностей, як демократія і права людини, миролубство і екологічна безпека, солідарність [с. 337-338].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Науковці в різні часи: Я. А. Коменський, В. Гумбольдт, Я. Корчак, Дж. Локк, А. Макаренко, М. Монтессорі, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський, К. Ушинський у ході історичного розвитку сформували спільну платформу освітніх цінностей, актуальну для всіх країн і народів європейського континенту та і всього світу. Сучасні вітчизняні науковці: В. Андрущенко, І. Бех, В. Кремень, В. Луговий зацікавлені увагою на безперервну освіту, теоретичні засади модернізації вищої освіти досліджують В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, О. Глузман, О. Мещанінов, Н. Ничкало, засади вищої педагогічної освіти Є. Белозерцев, В. Луговий, В. Майборода, В. Сластьонін; теорію та практику неперервної освіти В. Безпалько, І. Дичківська, К. Корсак, Н. Ничкало, В.